Projektas

LIETUVOS BANKO VALDYBA

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS BANKO VALDYBOS 2015 M. VASARIO 12 D. NUTARIMO NR. 03-17 „DĖL FINANSŲ RINKOS DALYVIAMS SKIRTŲ NURODYMŲ, KURIAIS SIEKIAMA UŽKIRSTI KELIĄ PINIGŲ PLOVIMUI IR (ARBA) TERORISTŲ FINANSAVIMUI, PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

2019 m. _____ d. Nr. ____
Vilnius

Lietuvos banko valdyba n u t a r i a:

1. Pakeisti Lietuvos banko valdybos 2015 m. vasario 12 d. nutarimą Nr. 03-17 „Dėl Finansų rinkos dalyviams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui, patvirtinimo“ ir jį išdėstyti nauja redakcija:

„LIETUVOS BANKO VALDYBA

NUTARIMAS
DĖL FINANSŲ RINKOS DALYVIAMS SKIRTŲ NURODYMŲ, KURIAIS SIEKIAMA UŽKIRSTI KELIĄ PINIGŲ PLOVIMUI IR TERORISTŲ FINANSAVIMUI, PATVIRTINIMO

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnio 4 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos banko valdyba n u t a r i a:

Patvirtinti Finansų rinkos dalyviams skirtus nurodymus, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui (pridedama).“

2. Nustatyti, kad šis nutarimas įsigalioja 2019 m. ____ __ d.

Valdybos pirmininkas

Projektas

PATVIRTINTA
Lietuvos banko valdybos
2015 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. 03-17
(Lietuvos banko valdybos 2019 m. _____ d.
nutarimo Nr. ___ redakcija)

FINANSŲ RINKOS DALYVIAMS SKIRTI NURODYMAI, KURIAIS SIEKIAMA UŽKIRSTI KELIĄ PINIGŲ PLOVIMUI IR TERORISTŲ FINANSAVIMUI

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Finansų rinkos dalyviams skirtuose nurodymuose, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui, (toliau – Nurodymai) nustatyta pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevenciją reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų finansų rinkos dalyviams įgyvendinimo tvarka.

2. Nurodymai taikomi kredito įstaigoms, elektroninių pinigų įstaigoms, mokėjimo įstaigoms, valiutos keityklos operatoriams, sutelktinio finansavimo platformų operatoriams, tarpusavio skolinimo platformų operatoriams, draudimo įmonėms, vykdančioms gyvybės draudimo veiklą, draudimo brokerių įmonėms, vykdančioms su gyvybės draudimu susijusią draudimo tarpininkavimo veiklą, finansų maklerio įmonėms, valdymo įmonėms, investicinėms bendrovėms, depozitoriumui ir *mutatis mutandis* užsienio valstybių minėtų subjektų filialams, įsteigtiems Lietuvos Respublikoje, taip pat elektroninių pinigų įstaigoms ir mokėjimo įstaigoms, kurių buveinė yra kitoje valstybėje narėje, teikiančioms paslaugas Lietuvos Respublikoje per tarpininkus, fizinius ar juridinius asmenis.

3. Nurodymai taikomi atsižvelgiant į Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos priimtas bendras gaires pagal direktyvos (ES) 2015/849 17 straipsnį ir 18 straipsnio 4 dalį dėl supaprastinto ir sustiprinto deramo klientų tikrinimo ir dėl veiksnių, į kuriuos kredito ir finansų įstaigos turėtų atsižvelgti vertindamos su atskirais verslo santykiais ir pavieniais sandoriais susijusią pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką (Nr. JC 2017 37).

4. Šiuose Nurodymuose vartojamos sąvokos:

4.1. **Finansų rinkos dalyvio visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas** – rizikos vertinimas, kurį atlieka finansų rinkos dalyvis, siekdamas nustatyti bendrai jo veiklai kylančią (su visa jo vykdoma veikla susijusią) pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką.

4.2. **Finansų rinkos dalyvis** – bet kuris iš Nurodymų 2 punkte nurodytų asmenų (toliau – FRD).

4.3. **Individualus pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas** – su individualiais dalykiniais santykiais susijęs kliento rizikos vertinimas.

4.4. **Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika –** tikimybė, kad finansų rinkos dalyviu tikslingai ar netikslingai (pavyzdžiui, dėl nepakankamų ar netinkamų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos kontrolės įgyvendinimo priemonių) bus pasinaudota vykdant pinigų plovimo ar teroristų finansavimo veiką.

4.5. **Rizikos veiksniai** – kintamieji, dėl kurių pavieniui arba dėl kurių grupės gali padidėti arba sumažėti su individualiais dalykiniais santykiais ar kliento sandoriais (operacijomis) susijusi pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika.

4.6. **Valdymo organai** – finansų rinkos dalyvio veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nurodyti valdymo organai.

5. Kitos šiuose Nurodymuose vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme (toliau – Įstatymas).

II SKYRIUS

BENDRIEJI REIKALAVIMAI

6. FRD turi užtikrinti, kad vidaus kontrolės sistema apimtų nuolat ir veiksmingai veikiantį pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos identifikavimą, vertinimą ir valdymą.

7. Į pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos vidaus kontrolės sistemą turi būti įtraukti šie tinkami elementai:

7.1. pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos politika ir ją įgyvendinančios vidaus tvarkos, taisyklės bei procedūros (toliau – procedūros), kurios apimtų bent jau kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo ir tikrinimo, kliento pažinimo informacijos surinkimo ir jos vertinimo, kliento dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos, įskaitant vidinių tyrimų dėl galimai įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atlikimą ir pranešimų teikimą Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – FNTT), informacijos saugojimo, mokymų darbuotojams organizavimo procedūras;

7.2. valdymo organų informavimo sistema, leidžianti laiku priimti sprendimus pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai valdyti;

7.3. darbuotojų kompetencija, atitinkanti darbuotojui nustatytas pareigines funkcijas ir aiškiai nustatyta jų atsakomybė, funkcijų bei pareigų atskyrimas ir paskirstymas;

7.4. atsižvelgiant į FRD veiklos mastą ir pobūdį, tinkama informacinių technologijų sistema, užtikrinanti nenutrūkstamą duomenų kaupimą, apdorojimą ir panaudojimą, siekiant valdyti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikas;

7.5. pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos identifikavimas, vertinimas ir valdymas.

8. Nurodymų 7 punkte nurodytų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos vidaus kontrolės sistemos elementų tinkamumas ir jų taikymo veiksmingumas turi būti vertinamas tiek nuolat (darbuotojams atliekant savo kasdienes darbo pareigas), tiek periodiškai, atliekant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos vidaus kontrolės sistemos elementų vertinimą. Vertinimas gali būti atliekamas vykdant vidaus arba išorės auditą, arba kitais, FRD pasirinktais, būdais. Apie tokio atlikto vertinimo rezultatus turi būti informuojamas ir supažindinamas FRD valdymo organas, atsakingas už priemonių nustatytiems trūkumams pašalinti bei rizikoms valdyti (mažinti) nustatymą ir įgyvendinimo kontrolę.

III SKYRIUS
PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS VALDYMAS

9. FRD valdymo organas užtikrina, kad į FRD vidaus kontrolės sistemą būtų įtrauktas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymas, parengta pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos politika bei tinkamos procedūros, reikalingos minėtos rizikos valdymo proceso kontrolei įgyvendinti, stebi ir palaiko jų veiksmingumą ir pakankamumą. FRD valdymo organas taip pat yra atsakingas už organizacinės struktūros, pagal kurią yra aiškiai nustatytos darbuotojų teisės, pareigos ir atsakomybė pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo srityje, suformavimą ir užtikrinimą, kad tos pareigos būtų vykdomos. Darbuotojai turi būti supažindinti su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo politika ir procedūromis, susijusiomis su jų pareigomis ir atsakomybe, ir privalo jas išmanyti ir taikyti.

10. FRD valdymo organas turi užtikrinti tinkamą darbuotojų funkcijų atskyrimą, kad būtų išvengta interesų konfliktų, dėl kurių padidėja arba gali padidėti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika (pavyzdžiui, FRD teikiant paslaugas klientams, asmeniniais ar kitokiais ryšiais susijusiems su FRD ar jo darbuotojais ir pan.). FRD valdymo organas turi skatinti darbuotojus laikytis griežtų etikos standartų bei nustatyti galimas interesų konfliktų sritis ir jų valdymo priemones.

11. FRD valdymo organo nariai turi pažinti ir išmanyti visas reikšmingas, su FRD veikla susijusias pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos rūšis, užtikrinti jų identifikavimą, įvertinimą, priimtino rizikos lygio nustatymą, rizikos valdymo priemonių įgyvendinimą ir kontrolę.

12. FRD valdymo organas turi užtikrinti, kad prieš paskiriant darbuotoją, atsakingą už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą FRD veikloje kaip tai nustatyta Įstatyme, būtų įvertintos jo kompetencijos, reputacija bei tinkama kvalifikacija.

13. FRD valdymo organas turi užtikrinti, kad darbuotojai turėtų tinkamą kvalifikaciją, pakankamai patirties ir reikiamų įgūdžių pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo srityje, taip pat užtikrinti darbuotojų žinių ir kompetencijų atnaujinimą, kvalifikacijos kėlimą (pavyzdžiui, dalyvaujant mokymuose, seminaruose, konferencijose ir pan.).

14. FRD valdymo organas turi užtikrinti, kad už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymą atsakingiems darbuotojams būtų prieinama visa jų funkcijoms atlikti reikalinga informacija, įskaitant, bet neapsiribojant prieigą prie informacijos, susijusios su FRD kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymu, kliento pažinimu, piniginėmis operacijomis ir sandoriais ir kita informacija būtina jų funkcijoms vykdyti. FRD darbuotojai, nustatę, kad piniginė operacija ar sandoris gali būti įtartini, pastebėję pinigų plovimo ir (arba) teroristų finansavimo požymius, turi pranešti FRD paskirtam atsakingam darbuotojui.

15. FRD veikianti valdymo organų informavimo sistema turi būti tinkamai reglamentuota ir užtikrinanti patikimos ir tinkamos vidaus bei išorės informacijos, galinčios turėti įtakos priimant sprendimus pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai valdyti, pateikimą laiku. Valdymo organų informavimo sistema turėtų apimti bent jau:

15.1. reguliarų informacijos teikimą FRD valdymo organui ir stebėtojų tarybai (jei stebėtojų taryba yra sudaroma) dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo (įskaitant, bet neapsiribojant, informaciją apie FRD patiriamą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką ir jos lygio pasikeitimus, įdiegtas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo priemones, pasiūlymus dėl priemonių, reikalingų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai veiksmingai valdyti (mažinti), pakeitimo, informaciją apie pažeidimus, nustatytus įgyvendinant FRD vidaus kontrolės procedūras ir politikas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje ir pan.);

15.2. reguliarų atsiskaitymą FRD valdymo organui ir stebėtojų tarybai (jei stebėtojų taryba yra sudaroma) apie FRD reikalavimų ir pareigų, susijusių su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija, vykdymą. Tokia informacija turi būti pateikiama taip ir tokia apimtimi, kad FRD valdymo organas galėtų suprasti ir įvertinti situaciją dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo bei leistų priimti sprendimus dėl papildomų rizikos valdymo (mažinimo) priemonių poreikio ir pan.

16. FRD darbuotojai, vykdydami darbo pareigas, apie netinkamai valdomą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką arba pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo pažeidimus turi nedelsdami pranešti atsakingiems asmenims FRD pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos politikoje nustatyta tvarka.

17. FRD darbuotojų atlygio nustatymo politika ir praktika turi derėti su veiksmingu rizikos valdymu ir skatinti patikimą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikų valdymą.

18. FRD privalo užtikrinti konfidencialios informacijos, gautos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos tikslais tinkamą apsaugą, ir kad turima konfidenciali informacija būtų atskleidžiama tik tiems FRD darbuotojams, kurių tiesioginėms funkcijoms atlikti ši informacija yra reikalinga, arba tretiesiems asmenims tik Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytais atvejais ir pagrindais.

19. FRD turi užtikrinti, kad pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo (mažinimo) priemonės būtų taikomos visiems klientams, įskaitant ir asmenis, su kuriais dalykiniai santykiai nėra užmezgami.

IV SKYRIUS
PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO PREVENCIJOS POLITIKA

20. FRD turi vadovautis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos politika, kuri:

20.1. turi būti tinkamai dokumentuota ir reguliariai peržiūrima bei atnaujinama (ne rečiau kaip kartą į metus ar pasikeitus teisės aktams, įvykus reikšmingiems įvykiams, pasikeitus FRD rizikoms atsižvelgiant į FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos vertinimą);

20.2. turi būti patvirtinta FRD vyresniojo vadovo arba valdymo organo, tvirtinančio panašaus pobūdžio vidaus kontrolės procedūras;

20.3. turi apimti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos tikslus, prisiimamą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos lygį bei šiai rizikai mažinti/ valdyti taikomas priemones;

20.4. turi apimti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos identifikavimo, stebėjimo ir valdymo principus;

20.5. turi apimti FRD darbuotojų, atsakingų už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą, atsakomybes ir atskaitomybės (ryšių) pasiskirstymą;

20.6. turi nustatyti, kokiomis priemonėmis bus užtikrinamos tinkamos darbuotojų, atsakingų už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevenciją kompetencijos ir žinios.

21. FRD pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos politika gali būti išdėstyta bendroje FRD rizikos valdymo politikoje arba atskirame dokumente.

22. FRD valdymo organai privalo užtikrinti, kad darbuotojai būtų supažindinti su įstaigos patvirtinta FRD pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos politika ir ją įgyvendinančiomis vidaus procedūromis, kad galėtų tinkamai vykdyti savo pareigines funkcijas.

23. Įgyvendinant Įstatymo reikalavimus, FRD pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos politikoje turi būti numatyta mokymų darbuotojams proceso organizavimo tvarka, kurioje būtų numatyta:

23.1. mokymų organizavimas darbuotojams, kurie atlikdami jiems pavestas funkcijas susiduria ar gali susidurti su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimu;

23.2. mokymų organizavimas vadovaujantiems asmenims, atsakingiems už sprendimų, susijusių su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika, FRD veikloje priėmimą;

23.3. mokymų turinio pritaikymas skirtingiems FRD darbuotojams, atsižvelgiant į jų atliekamas funkcijas, privalo būti užtikrinama reguliari mokymų turinio peržiūra;

23.4. mokymų organizavimo periodiškumas, mokymų ir žinių patikros organizavimo kontrolė;

23.5. duomenų saugojimas (įrašų registravimas apie mokymuose dalyvavusius darbuotojus, žinių patikros rezultatus ir kt.) ir pan.

V SKYRIUS
FRD VISOS VEIKLOS PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS VERTINIMAS

24. Veiksminga FRD pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos valdymo sistema turi užtikrinti, kad pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika yra nustatyta, nuolat vertinama ir imamasi proporcingų priemonių rizikai valdyti (mažinti).

25. Siekiant veiksmingai valdyti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, FRD reguliariai, bet ne rečiau kaip kartą į metus, privalo atlikti savo visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą. Toks rizikos vertinimas turi padėti FRD suprasti jam kylančias pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikas ir įvertinti, kuriose savo veiklos srityse FRD privalo sutelkti didesnius išteklius taikant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemones.

26. FRD privalo užtikrinti, kad jo rizikos vertinimas, kuriuo siekiama įvertinti visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką (nepaisant to, ar toks rizikos vertinimas yra atliekamas paties FRD ar pasinaudojant trečiųjų asmenų paslaugomis) yra proporcingas FRD vykdomos veiklos mastui, pobūdžiui bei teikiamoms paslaugoms ir / ar produktams, ir atliekamas atsižvelgiant į konkretaus FRD veiklai būdingas rizikas ir jų veiksnius.

27. FRD visos veiklos rizikos vertinimas yra atliekamas atsižvelgiant bent į šias rizikas:

27.1. klientų keliamą riziką;

27.2. šalies ir (arba) geografinio regiono riziką;

27.3. klientų naudojamų paslaugų ir produktų, atliekamų operacijų riziką;

27.4. produkto, paslaugos, sandorio ar paslaugų teikimo kanalų riziką.

28. FRD, atsižvelgdamas į savo veiklos mastą ir pobūdį, gali išskirti ir kitas rizikos rūšis nei nurodyta Nurodymų 27 punkte.

29. Visi FRD atlikti visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimai ir vėlesni su šiuo rizikos vertinimu susiję pakeitimai privalo būti įforminami raštu. FRD valdymo organas bei stebėtojų taryba, jeigu ji sudaroma, privalo būti informuojami apie atlikto FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo rezultatus.

30. FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinime turi būti pateikiama informacija apie rizikas, su kuriomis FRD susiduria (išskiriant / atsižvelgiant bent jau į Nurodymų 27 punkte išskirtas rizikos rūšis), veiksnius, kurie turi įtakos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikoms, šių veiksnių pasireiškimo tikimybę, jų poveikį ir turimas rizikos valdymo (mažinimo) priemones, kurios taikomos FRD veikloje.

31. Atlikus FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą bei nustačius, kad esamos rizikos valdymo (mažinimo) priemonės nėra pakankamos, FRD privalo sudaryti rizikų valdymo (mažinimo) priemonių planą, kuris turi būti patvirtintas FRD valdymo organo arba jo įgalioto asmens.

32. FRD atliekamas visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas turi būti pagrįstas duomenimis, kurie leistų tinkamai identifikuoti patiriamą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos lygį (pavyzdžiui, į rizikos vertinimą turi būti įtraukiama įvairi statistinė informacija, tokia kaip FRD klientų skaičius, jų pasiskirstymas pagal skirtingas rizikos grupes, klientų, kurie naudojasi aukštos rizikos produktais, skaičius, mokėjimo operacijų į / iš didelės rizikos šalių skaičius / vertė, klientų, veikiančių didelės rizikos šalyse, skaičių ir t.t.). Savo veiklos pradžioje FRD, atlikdamas savo visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą, gali remtis verslo plane nurodytais duomenimis ir informacija.

33. FRD privalo užtikrinti, kad FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo atlikimo tvarka būtų tinkamai reglamentuota ir nustatytų bent jau:

33.1. duomenų šaltinius, kuriais remiamasi atliekant FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą (-us);

33.2. duomenų rinkimo ir vertinimo tvarką;

33.3. rodiklius, identifikuojančius pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, jos pasireiškimo tikimybę bei poveikį;

33.4. darbuotojo, atsakingo už FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą, pareigas ir atsakomybę;

33.5. FRD valdymo organų informavimo tvarką apie atliktą FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo vertinimą;

33.6. FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo peržiūros / atnaujinimo periodiškumą ir tvarką;

33.7. nustatytų rizikų valdymo (mažinimo) priemonių plano sudarymo ir įgyvendinimo tvarką.

34. FRD privalo užtikrinti, kad jo atliekami visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimai atitiktų FRD veiklos mastą ir pobūdį, juos atliekant būtų vadovaujamasi naujausia ir tikslia informacija.

35. FRD privalo užtikrinti, kad FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimai būtų reguliariai peržiūrimi ir atnaujinami.

36. FRD, prieš pradėdamas teikti naują finansinę paslaugą / produktą arba pradėdamas teikti esamą finansinę paslaugą / produktą naujam klientų segmentui, naujoje geografinėje teritorijoje, arba nauju paslaugos / produkto tiekimo kanalu, privalo įvertinti su tuo susijusią pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką. Taip pat turi būti įvertinta naujų (besivystančių) technologijų panaudojimo versle (tiek naujų, tiek jau teikiamų paslaugų / produktų atžvilgiu) rizikos, susijusios su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu. Remiantis tokios paslaugos / produkto įvertinimo išvadomis, turi būti parenkamos atitinkamos priemonės minėtoms rizikoms valdyti (mažinti).

VI SKYRIUS

INDIVIDUALUS KLIENTO PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS VERTINIMAS

37. FRD privalo įsidiegti vidaus procedūras, kuriomis vadovaujantis atliktų individualų kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą ir skirstytų klientus (tiek prieš dalykinių santykių užmezgimą, tiek dalykinių santykių metu) į rizikos grupes (kategorijas).

38. Vertinant su individualiais dalykiniais santykiais susijusią pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, privaloma atsižvelgti bent į šias rizikos rūšis:

38.1. kliento keliamą riziką;

38.2. šalies ir (arba) geografinio regiono riziką;

38.3. kliento naudojamų paslaugų ir produktų, atliekamų operacijų riziką;

38.4. produkto, paslaugos, sandorio ar paslaugų teikimo kanalų riziką.

39. FRD, vertindamas su individualiais dalykiniais santykiais susijusią riziką, atsižvelgia ne tik į Nurodymų 38 punkte nurodytas rizikas, bet ir į rizikas, nustatytas FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinime, Lietuvos Respublikos Nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinime ir Europos Komisijos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinime.

40. Klientai privalo būti skirstomi į rizikos grupes (kategorijas), atsižvelgiant į įvairius kriterijus, pavyzdžiui, registracijos šalį, vykdomos veiklos rūšį, faktinę veiklos vietą, kliento juridinio asmens struktūrą, kliento / naudos gavėjo gyvenamąją vietą, atliekamų piniginių operacijų pobūdį, mastą, naudojamus produktus / paslaugas ir pan.

41. FRD privalo užtikrinti, kad jų rizikos valdymo sistema užtikrina tinkamą ir savalaikį pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos nustatymą ir proporcingų rizikos valdymo (mažinimo) priemonių taikymą. Pavyzdžiui, nustačius padidėjusią kliento riziką, turi būti gaunama papildomos informacijos iš kliento, atliekama sustiprinta dalykinių santykių stebėsena, sprendžiama dėl kliento individualaus pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos pervertinimo ir pan.

42. FRD privalo užtikrinti, kad individuali kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo atlikimo tvarka būtų tinkamai reglamentuota ir nustatytų bent jau rizikos nustatymo kriterijus, rizikos veiksnius, individualų kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą ir tokio vertinimo periodiškumą.

43. FRD privalo užtikrinti, kad FRD individuali kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo tvarka būtų reguliariai peržiūrima ir prireikus atnaujinama.

44. FRD privalo užtikrinti, kad individualus kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas yra periodiškai peržiūrimas ir atnaujinamas. Papildomai FRD privalo užtikrinti, kad atsiradus reikšmingos informacijos, turinčios įtakos individualiam kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimui, pavyzdžiui, atsinaujinus informacijai ir duomenims, kurie buvo pateikti kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo metu, paaiškėjus naujai reikšmingai informacijai apie klientą, jo veiklą, kai klientas išreiškia pageidavimą naudotis nauja paslauga ar produktu, pasikeičia kliento veiklos ar operacijų pobūdis, piniginės operacijos ar sandoriai turi įtartinumo požymių ir pan., individualus kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas būtų peržiūrimas ir, esant poreikiui, atnaujinamas.

45. FRD privalo užtikrinti, kad įstaigoje taikomi sprendimai (pavyzdžiui, automatizuotos informacinės sistemos) leidžia nustatyti kliento riziką didinančius veiksnius ir priskirti klientą prie reikiamos rizikos grupės (kategorijos) (individualus pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas).

VII SKYRIUS
DERAMO KLIENTŲ TIKRINIMO REIKALAVIMAI

46. Deramas klientų ir naudos gavėjų tikrinimas suteikia FRD žinių apie savo klientus, įskaitant ir apie dalykinių santykių tikslą ir numatomą pobūdį. Tokia informacija leidžia FRD ne tik įvertinti kliento keliamą riziką, bet ir padeda tolesniuose dalykinių santykių su klientu etapuose, pavyzdžiui, atliekant dalykinių santykių ir sandorių (operacijų) stebėseną ir vertinant, ar kliento atliekamos operacijos neturi įtartinoms operacijoms būdingų požymių, kurie galėtų padėti atskleisti su pinigų plovimu ar teroristų finansavimu susijusią veiklą.

47. FRD, remdamasis savo atlikto visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo rezultatais (išvadomis) ir nepažeisdamas Įstatyme nustatytų atvejų, kai privaloma taikyti sustiprintą tapatybės nustatymą, nustato, kokį kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo būdą (sustiprintą, supaprastintą ar įprastą) jie taikys atskiriems dalykiniams santykiams ir (arba) sandoriams, kai dalykiniai santykiai su klientu nėra užmezgami.

48. FRD, vykdydamas deramą klientų tikrinimą, privalo atlikti:

48.1. kliento tapatybės nustatymą ir kliento tapatybės nustatymo metu gautos informacijos patikrinimą remiantis iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio gautais dokumentais, duomenimis ar informacija;

48.2. kliento naudos gavėjo tapatybės nustatymą ir priemonių, reikalingų naudos gavėjo asmens tapatybei patikrinti tam, kad FRD įsitikintų, kas yra naudos gavėjas, taikymą;

48.3. kliento atstovo tapatybės nustatymą, jeigu klientas veikia per atstovą;

48.4. nustatymą, ar klientas veikia savo vardu, ar yra kontroliuojamas;

48.5. nustatymą, ar klientas, kliento atstovas ir naudos gavėjas yra politiškai pažeidžiamas (paveikiamas) asmuo;

48.6. vertinimą, ar yra pagrindas taikyti sustiprintą kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymą ir / ar sustiprintą dalykinių santykių stebėseną;

48.7. dalykinių santykių tikslo ir numatomo pobūdžio vertinimą;

48.8. kliento, kliento atstovo ir naudos gavėjo informacijos tikrinimą įgyvendinant tarptautines finansines sankcijas, tarptautines ribojamąsias priemones;

48.9. nuolatinę kliento dalykinių santykių ir sandorių stebėseną, įskaitant sandorių tyrimą, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų FRD turimas žinias apie klientą, jo verslą ir rizikos pobūdį, įskaitant žinias apie lėšų kilmę;

48.10. periodišką kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo metu pateiktų dokumentų, duomenų ar informacijos atnaujinimą (atsižvelgiant į kliento rizikos lygį ar atsiradus kitoms reikšmingoms aplinkybėms).

49. Informacijos apimtis, kuri privalo būti gaunama ir patikrinama atliekant kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymą, priklauso nuo FRD nustatytos kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos. Kuo didesnė kliento keliama pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika, tuo daugiau informacijos ir duomenų FRD privalo gauti bei taikyti papildomas deramo kliento tikrinimo priemones, gauti papildomos informacijos, kuri padėtų tinkamai pažinti klientą, suprasti jo veiklą, lėšų šaltinius, turto kilmę, valdymo ir nuosavybės struktūrą ir pan.

50. Įstatyme numatytas supaprastinto kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo priemones FRD gali taikyti tik atlikęs individualų kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą ir identifikavęs žemą kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką. Pasinaudojus Įstatyme numatyta galimybe taikyti supaprastintą kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymą, FRD privalo imtis priemonių papildomai kliento pažinimo informacijai surinkti ir taikyti sustiprintą tapatybės nustatymą, kai tik nustato, kad pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika yra padidėjusi.

51. Be Įstatyme nustatytų rizikos veiksnių, sprendžiant dėl deramo klientų tikrinimo apimties ir priemonių, FRD papildomai atsižvelgia ir į kitus rizikos veiksnius, pavyzdžiui:

51.1. kyla įtarimų, kad kliento atliekami sandoriai gali būti susiję su pinigų plovimu ir (arba) teroristų finansavimu ar kitokia neteisėta veikla;

51.2. iš bankų korespondentų ir / ar kitų finansų įstaigų yra gauta informacija ar prašymas dėl informacijos apie klientą ar jo atliekamas pinigines operacijas ar sandorius, kurie gali būti susiję su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu;

51.3. yra gautas prašymas iš FNTT, kitų ikiteisminio tyrimo institucijų, prokuratūros ar teismo dėl informacijos apie klientą ar jo atliekamas pinigines operacijas ar sandorius, galimai susijusius su pinigų plovimu, teroristų finansavimu ar kita nusikalstama veika.

52. FRD, vadovaudamasis Įstatymu, visais atvejais privalo imtis priemonių patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo metu gautus duomenis ir informaciją apie klientą ir naudos gavėją remdamasis duomenimis, dokumentais ar informacija, gautais iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio. Duomenimis, dokumentais ar informacija, gautais iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio gali būti laikomi oficialūs dokumentai, kuriuose yra asmens nuotrauka ir

(arba) atitinkamas registracijos numeris ir kurie negali būti lengvai kopijuojami arba padirbami (pasas, asmens tapatybės kortelė, juridinio asmens registracijos pažymėjimas, išrašas iš juridinių asmenų registro, notaro patvirtintos dokumentų kopijos ir pan.), kuriuose būtų nurodyta kliento vardas, pavardė, asmens kodas ar kita unikali skaitmenų seka, skirta asmeniui identifikuoti, pilietybė, asmens nuotrauka ir (arba) parašas ar pan. (fiziniams asmenims) arba pavadinimas, adresas, kodas, registracijos pažymėjimo numeris, PVM mokėtojo kodas ar pan. (juridiniams asmenims), informacija iš viešai prieinamų patikimų duomenų bazių.

53. FRD privalo užtikrinti, kad vykdant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevenciją būtų imamasi riziką mažinančių priemonių. Priklausomai nuo pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos lygio ir nepažeidžiant Įstatyme nustatytų sustiprintos tapatybės nustatymo atvejų ir priemonių, gali būti pasirenkama viena ar kelios rizikos valdymo (mažinimo) priemonės:

53.1. sustiprinta kliento dalykinių santykių ir (arba) atliekamų operacijų stebėsena, įskaitant atliekamų sandorių ir (arba) operacijų analizę, siekiant nustatyti kliento atliekamų operacijų tikslą, pobūdį, ekonominį pagrįstumą, operacijų (sandorių) atitikimą kliento deklaruotai veiklai;

53.2. papildomos informacijos, duomenų ar dokumentų iš nepriklausomų ir patikimų šaltinių gavimas;

53.3. kliento pateiktos informacijos, susijusios su konkrečiu sandoriu, įvertinimas įsitikinant, kad kliento pateiktuose dokumentuose nėra jokių galimų klastojimo požymių ir tokių dokumentų įvertinimas vadovaujantis protingumo ir proporcingumo principais;

53.4. kliento sandorių ir (arba) operacijų vykdymas tik tada, kai iš kliento yra gaunami sandorius (arba) operacijas pagrindžiantys dokumentai;

53.5. turto ir lėšų, susijusių su dalykiniais santykiais arba sandoriu, šaltinio nustatymas;

53.6. kliento sandorių ir (arba) operacijų vykdymas tik gavus įgalioto asmens (FRD vadovo ar vyresniojo vadovo) pritarimą.

54. Tais atvejais, kai klientas vengia arba atsisako FRD prašymu ir nurodytais terminais pateikti informaciją apie piniginių lėšų arba turto kilmę, arba kitus papildomus duomenis ir (arba) paaiškinimus, FRD, vadovaudamasis savo vidaus politikos ir vidaus kontrolės procedūromis bei vertindamas kliento keliamą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, privalo imtis priemonių, skirtų kliento keliamai rizikai valdyti (mažinti) (pavyzdžiui, apribojant kliento atliekamas operacijas, naudojamas paslaugas ir produktus pagal nustatytus limitus ir kriterijus ir pan.). Tokios FRD taikomos priemonės turi būti proporcingos kliento keliamai pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai.

55. Nustačius, kad kliento keliama pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika pasikeičia iš mažesnės į didesnę, privaloma atnaujinti turimą ir (arba) gauti papildomą kliento pažinimo informaciją.

VIII SKYRIUS
KLIENTO DALYKINIŲ SANTYKIŲ IR OPERACIJŲ (SANDORIŲ) STEBĖSENOS REIKALAVIMAI

56. FRD privalo vykdyti nuolatinę kliento dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėseną. Nuolatinė dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsena apima tiek stebėseną, atliekamą realiuoju laiku, t.y. prieš įvykdant kliento operaciją ir (arba) operacijos atlikimo metu (momentinė stebėsena) (angl. *online monitoring*), tiek retrospektyvią stebėseną, t.y. kliento jau įvykdytų operacijų ir (arba) sandorių analizę, siekiant suprasti kliento atliekamų operacijų ir (arba) sudaromų sandorių pobūdį ir (arba) jų atitikimą FRD turimoms žinioms apie klientą, jo rizikos profilį, identifikuoti atliekamas įtartinas operacijas ir (arba) sandorius.

57. FRD privalo turėti atskiras vidaus kontrolės procedūras / scenarijus pastebėti:

57.1. teroristų finansavimo atvejus;

57.2. pinigų plovimo atvejus.

58. FRD privalo užtikrinti, kad kliento dalykinių santykių ir (arba) operacijų (sandorių) stebėsenos procesas yra organizuojamas atsižvelgiant į FRD atlikto visos veiklos pinigų

plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo rezultatus. Tai reiškia, kad identifikavus didesnės rizikos sritis (pavyzdžiui, klientai iš didelės rizikos šalių, klientų veikla susijusi su didesne pinigų plovimo rizika, FRD siūlomo produkto specifika sudaro palankesnes sąlygas pinigų plovimui ar teroristų finansavimui ar kt.), FRD privalo pritaikyti stebėsenos procesą, stebėsenos intensyvumą ir apimtį, scenarijus ir nustatyti atitinkamus stebėsenos kriterijus, kad galėtų laiku ir efektyviai aptikti ir nustatyti kliento atliekamas įtartinas operacijas ar sandorius.

59. Kliento dalykinių santykių ir (arba) operacijų (sandorių) stebėsenos intensyvumą ir apimtį, scenarijus ir atitinkamus stebėsenos kriterijus FRD nustato atsižvelgdami tiek į atlikto visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo rezultatus, tiek į individualų kliento pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą.

60. Dalykinių santykių ir operacijų stebėsenos intensyvumas ir apimtis, scenarijai ir atitinkami stebėsenos kriterijai parenkami atsižvelgiant bent į šiuos veiksnius:

60.1. atliekamos stebėsenos pobūdį (retrospektyvi, momentinė);

60.2. kliento keliamą riziką;

60.3. geografijos / teritorijos, kurioje vykdoma veikla, keliamą riziką;

60.4. kliento naudojamų finansinių produktų, operacijų (sandorių) riziką.

61. FRD privalo turėti jo veiklos mastą ir pobūdį atitinkančias priemones, kurios užtikrina veiksmingą dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėseną.

62. FRD privalo užtikrinti, kad atsižvelgiant į FRD veiklos mastą, pobūdį, atliekamų operacijų sudėtingumą bei kylančią pinigų plovimo ir (arba) teroristų finansavimo riziką, taikomi dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos sprendimai leistų laiku ir efektyviai nustatyti įtartinas operacijas ir (arba) sandorius, jų tyrimą, ir, esant reikalui, pranešimų teikimą FNTT Įstatyme nustatyta tvarka.

63. FRD taikomi dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos sprendimai privalo apimti bent tokius veiksnius kaip kliento rūšis (fizinis ar juridinis asmuo), kliento rizikos profilis, sandorio ar produkto rūšis, operacijos ar sandorio šalys, paslaugų teikimo būdai (kanalai) ir atliekamų operacijų vertė. FRD privalo periodiškai peržiūrėti ir vertinti (angl. *backtesting)* šiuos įstaigoje naudojamus sprendimus siekiant užtikrinti, kad jie ir toliau išliktų aktualūs ir veiksmingi, atsižvelgiant į įstaigos patiriamą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos lygį, nustatytą FRD visos veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo metu.

64. FRD, vykdydamas kliento dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėseną, privalo užtikrinti, kad kiekvienas automatinės stebėsenos sprendimo (jeigu FRD turi įdiegtus automatinės stebėsenos sprendimus) sugeneruotas įspėjimas (angl. *alert*) arba kiekviena kliento operacija (jeigu FRD neturi automatinės stebėsenos sprendimų), atitinkanti įtartinumo kriterijus, būtų FRD darbuotojų laiku peržiūrima ir tinkamai išanalizuojama, o šie veiksmai dokumentuojami raštu.

65. Kai FRD taikomo dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos proceso metu nustatoma, kad dėl kliento (-ų) veiklos turi būti atliekamas vidinis tyrimas, tokio atlikto vidinio tyrimo rezultatai ir išvados privalo būti įforminti raštu, aiškiai nurodant atlikto vidinio tyrimo eigą ir jo rezultatus, įskaitant ir tai, kokiu pagrindu buvo priimtas atitinkamas sprendimas (sprendimas nutraukti vidinį tyrimą, jį išplėsti ar pranešti FNTT apie nustatytas įtartinas operacijas ir pan.) ir saugomi Įstatyme numatytais terminais.

66. FRD privalo užtikrinti, kad darbuotojai, atsakingi už dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėseną būtų tinkamai supažindinti su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikomis, turėtų pakankamai išteklių ir resursų atlikti dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėseną ir vidinius tyrimus bei prieigą prie vidinių ir išorinių sistemų, reikalingų vidiniams tyrimams atlikti.

67. Vidaus kontrolės priemonių, skirtų dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenai (įskaitant automatinės stebėsenos sprendimus, informacinių technologijų priemones ir pan.) tinkamumas privalo būti reguliariai peržiūrimas siekiant užtikrinti, jog įdiegtos priemonės yra aktualios ir atitinka FRD patiriamas rizikas.

IX SKYRIUS
TARPTAUTINIŲ FINANSINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMAS

68. FRD, siekdamas užtikrinti tinkamą tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių vykdymą, kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, privalo:

68.1. nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, susijusias su tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu, kurios leistų identifikuoti klientus, naudos gavėjus ir (arba) kliento atstovus, patenkančius į tarptautinių sankcijų apimtį, taip pat tai, ar kliento vykdomi sandoriai ir operacijos nepatenka į tarptautinių ribojamųjų priemonių apimtį (pavyzdžiui, kai yra ribojami investiciniai sandoriai, draudimo sandoriai, sandoriai susiję su draudžiamu dvigubos paskirties prekių gabenimu į tam tikras jurisdikcijas ir pan.);

68.2. tiek prieš pradedant dalykinius santykius su klientu, tiek dalykinių santykių su klientu metu tikrinti, ar klientas, naudos gavėjas ir kliento atstovas nėra asmenys, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės finansinės sankcijos, ribojamosios priemonės;

68.3. dalykinių santykių su klientu metu tikrinti, ar klientas neatlieka sandorių (operacijų) su asmenimis, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės finansinės sankcijos, ribojamosios priemonės;

68.4. užtikrinti, kad yra vadovaujamasi naujausia ir aktualiausiai informacija apie taikomas tarptautines finansines sankcijas, ribojamąsias priemones.

69. FRD privalo užtikrinti, kad paskirti darbuotojai, atsakingi už tinkamą tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimą įstaigoje, būtų tinkamai supažindinti su tarptautines sankcijas reglamentuojančiais teisės aktais ir jų taikymu, turėtų pakankamai išteklių ir resursų nustatyti galimus tarptautinių sankcijų pažeidimus.

X SKYRIUS
TARPININKŲ VEIKLOS KONTROLĖ

70. Tais atvejais, kai FRD teikia paslaugas Lietuvos Respublikoje ar kitoje užsienio valstybėje pasitelkdamas tarpininkus, fizinius ar juridinius asmenis, kurie teikdami mokėjimo paslaugas veikia FRD vardu privalo imtis priemonių, kad užtikrintų tarpininko atitikimą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimams toje šalyje, kurioje yra fizinė tarpininko veiklos vieta ir (arba) yra teikiamos paslaugos FRD vardu. Tokios priemonės apima, pavyzdžiui, tarpininko savininkų ir naudos gavėjų nustatymą, jų reputacijos patikrinimą, tarpininko auditą ir kitokio pobūdžio patikrinimus, tarpininko apmokymus, tarpininko pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą, aiškių procedūrų, kurių tarpininkas privalo laikytis nustatymą ir pan.

_____